

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊЪАТИ • Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqqan boshlagan • www.uzas.uz • 2008-yil, 10-oktyabr • № 41 (3973)

АДАБИЙ ЖАРАЁН ВА ИЖОДКОР МАСЪУЛИЯТИ

Уюшма фаолларнинг кенгайтирилган навбатдаги йиғилишида бугунги адабий жараён, яратилаётган янги бадиий асарларнинг савияси, ижодий уюшманинг жамоатчилик ташкилотлари билан узаро ҳамкорлиги сингари бир қатор масалалар атрофида муҳокама этилди. Йиғилишда, шунингдек, "Ёшлар йили" давлат дастурида ёш ижодкорларни қўллаб-қувватлаш, уларнинг энг сара асарларини чоп этиш юзасидан белгиланган чора-тадбирларнинг бажарилиши тўғрисидаги ахборот тингланди.

Уюшма раиси, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов ўз сўзида ижодкор зиёлилар мамлакат ижтимоий-сиёсий ҳаётида, маданий-маърифий тадбирларда фаол иштирок этаётганларини алоҳида таъкидлаб ўтди. Кейинги йилларда устоз адиблар, ёш истеъдод эгаларининг янги асарлари эълон қилинди. Уларда истиқлол замонининг янги қаҳрамонлари, мамлакатимизда амалга оширилаётган буюк ўзгаришлар, ёш авлод оғни ва қалби учун кураш муаммолари қаламга олинган.

"Шарқ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририятда ёш ижодкорларнинг баёзи чоп этилмоқда. Фафур Фулом номидagi нашриёт-ижодий уйда "Олтин остонага биринчи қадам" туркумида бир гуруҳ навқирон қаламкашларнинг илк китоблари босилди. Зомин, Элиқалъа ва бошқа жойларда ўтказилаётган ёш ижодкорларнинг аъёнанинг анжуманларида янги-янги талантлар кашф этилмоқда.

Эътибор молик ютуқларимиз бор, албатта. Аммо эътибор беришимиз зарур бўлган бир муаммо ҳам мавжудки, унга мулкко бепарқара бўлмайди. Бу - айрим давлат тасарруфидagi, асосан, ҳусусий ва мустақил нашриётларда чоп этилаётган китобларнинг, тижорат йўналишидаги газеталарда эълон қилинаётган "қисса" ва "хикоя"ларнинг бадиий савияси. Уларда беҳаё ибора-лар, яланғоч сатрлар, ўқувчида тушун-лик қайфиятини уйғотувчи тасвирлар кўплиги ҳаммаизни ташвишга солиши керак. Шу маънода, Барно Султонованинг "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасида эълон қилинган "Шеърларида қартайган" шоир" болалар" сарлавҳали танқидий мақоласида кўтарилган муаммо жуда ўринли, деҳ ҳисоблайман. Эътибор бериш, ҳали ўн олтига ҳам тўлмаган шоир "Армонларим юракни ўйди, Ёмонликдан ороқлар тўйди. Армон мени пичқосиз сўйди, Сен армонин экансан, бахтим", деб нола қилса, буни қандоқ тушуниш мумкин?

Бугун кўпчилик китоб ёзиш ва уни юксак полиграфик ижрода чоп этиришга бел боғлаган. Халқимизнинг танилиш шоир ва адиблари, ёш ижодкорлар билан бирга, бошқа бир қатор касб эгалари ҳам кўпчилиги қалам олиб, шитоб билан хотирлар, шеър ва достонлар, қисса ва романлар, драматик асарлар ёзаётганлари яхшилик аломати, албатта. Аммо бизни ва, биринчи навбатда, ўқувчиларни, адабиётшуно олимларни серҳашам муқовалар тағидagi саҳифа-

ларда нималар ёзилгани, улардан қандай маъно-мазмун ўқиш мумкинлиги қизиқтириши керак. Саволини шундай қўйдиган бўлсак, кўпгина номи ваҳимали, ҳашами зўр китобларнинг мағзи пуч, тарбиявий аҳамияти ноҳор, бадиий-эстетик савияси саёз битиклар эканлиги маълум бўлиб қолади. Адабий жараёнга бевоисита алоқадор бўлмаган турли ташкилотлар ҳомийлигида фаолият олиб бораётган нашриётлар муаллифдан бошқа бирор киши ўқимаган, бадиий савияси аниқланмаган кўлёмаларни таҳрирсиз, ҳатто имло хатоларини тузатмасдан босиб чиқараётганлари ачинарли ҳолдир. Янада ачинарлиси, бундай "қўлбола" китобларга номдор адиблар, адабиётшуно олимларнинг исм-фамилиялари масъул муҳаррир ёки тақризчи сифатида ёзиб қўйилади.

Адабий жараёнга тааллуқли яна бир қамчилик китоб савдоси ва уни ташкил этишда кўринади. Чекка шаҳар ва туманларда бўлганимизда, бу ердаги китоб дўконларига пойтахт нашриётларида чоп этилаётган янги китоблар деярли етиб келмаётганига гувоҳ бўламиз. Ҳолбуки, китоб савдосини ташкил этишдаги бу бамайлихотириқдан фойдаланган кўплаб тижоратчи-муаллифлар ўзларинг олди-қочди "асар"лари билан китоб дўконлари пештахталарини тўлдириб турибдилар. Айрим дўконларда ношири ва қачон, қанча нусхада босиб чиқарилгани номаълум бўлган "китоб"лар ҳам сотилаётгани гоёгда ажабланарлидир.

Фаоллар йиғилишида Оғахий, Фуқрат, Ҳамид Олимжон, Мақсуд Шайхзода ва бошқа ижодкорларнинг таваллуд саналарини нишонлаш, ёзувчиларнинг "Дўрмон" ижод уйи ва боғини таъмирлаш, ижодкорларга маданий-маиший шароитлар яратиш билан боғлиқ масалалар ҳам кўриб чиқилди ва тегишли қарор қабул қилинди. Муҳокамаларда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги директорининг ўринбосари Ўткир Жўраев, ёзувчилар Одил Ёқубов, Муҳаммад Али, Сирождидин Сайиди, Омон Мухтор, Эркин Самандаров, Ойдин Ҳожиёва, Минхождидин Мирзо, Аҳмад-жон Мелибоев, Мирпўлат Мирзо ва бошқалар иштирок этидилар.

Йиғилишда Фармон Тошев (Самарқанд), Абдумутал Абдуллаев (Андижон), Ахтамкул Карим (Сурхондарё), Сиддик Мўминов (Фаргона) ва Собира Бўлдиёва (Бухоро) уюшма аъзолигига қабул қилинди.

МУСИҚА — САМАРАЛИ ТАЪЛИМ ВОСИТАСИ

Ўсиб келаётган ёш авлод тарбиясида музика таълимининг аҳамияти бекиёс. Шу боис, музика таълими йилларида мамлакатимизда болалар музика ва санъат мактаблари фаолиятини янада такомиллаштириш, бу соҳа педагогик кадрларини тайёрлаш ишини замон талаблари даражасида йўлга қўйиш, музика мактабларини ўқув қўлланмалари, чолгу асбоблари билан таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор берилмоқда. Бунинг натижаси уларок, кейинги йилларда неча ўнлаб ёш истеъдод эгалари дунё мамлакатларида ўтказилаётган турли танловлар, музика фести-

валлари ҳамда бошқа маҳорат кўриқларида муваффақиятли қатнашиб, юртими шаънини улуглаб келмоқдалар. Давлатимиз раҳбарининг жорий йилнинг бошида имзоланган "Болалар музика ва санъат мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича 2009 — 2014 йилларга мўлжалланган Давлат дастурини тайёрлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармойишида мамлакатимизда болалар музика таълимини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари, бу борада яқин-келгусида амалга оширилиши зарур бўлган вази-

фалар аниқ-равшан кўрсатиб берилган. Фармойишда, жумладан умумтаълим ҳамда болалар музика ва санъат мактаблари учун музика фани бўйича давлат ўқув стандартлари ва дастурларини, дарсликлар ва методик қўлланмаларини замонавий меъзорлар асосида яратиш, мавжудларини такомиллаштириш, ҳар бир ўқув юртини малакали педагогик кадрлар, музика анжумани билан тайёрлаш алоҳида эътибор қаратилган. Пойтахтимиздаги маданият ва санъат кўргазмалар залида Маданият ва спорт ишлари ҳамда Халқ таълими вазириликлари биргаликда ташкил этган болалар

музика ва санъат мактаблари учун мўлжалланган музика асбоблари кўргазмаси мазкур Фармойиш ижросини таъминлаш юзасидан амалга оширилаётган ишлар кўламининг ўзига хос намоиши бўлди.

Кўргазмада икки юзга яқин чолгу асбоблари, турли хил мактаб жиҳозлари, махсус дарслик ва қўлланмалар намоиш этилди. Улар орасида Ўзбекистон Давлат консерваторияси "Миллий чолгу илмий ишлаб-чиқариш тажриба лабораторияси"да боғчаларнинг тарбияланувчилари ҳамда умумтаълим мактабларининг бошланғич синф ўқувчиларига мўлжалланган икчам ва қўлай музика асбоблари алоҳида эътиборга молик. Халқ усталари Обид Алимов, Хирожиддин Муҳиддинов, ҳусусий тадбиркорлар Муҳаммадназир Юнусов, Абдумалик Мадримов ва бошқаларнинг гул қўллари билан тайёрланган музика асбоблари муҳлисларнинг юксак баҳосига сазовор бўлди. Юқорида қайд этилган Давлат дастурига биноан қурилиши кўзда тутилган 150-200 ўринли янги замонавий музика мактабларининг лойиҳалари, келажакда фаолият йўлга қўйилаётган музика тарихи назарияси, ўзбек халқ чолгулари, зарбли чолгулар ва махсус фортепиано синфларининг намуналари кўпчиликда жиддий қизиқиш уйғотди.

— Ушбу кўргазмадан кўзда тутилган мақсадлардан бири — музика асбоблари ясовчи усталарнинг бой тажрибалари ва имкониятларини ўрганиш ва уларни умумлаштиришдан иборат, — дейди музикашуно Озода Тошматов. — Кўриб турганимиздек, пойтахтимиз Тошкентда ва вилоятларимизда яшаб ижод қилаётган кўплаб усталаримиз миллий чолгу асбобларини, айниқса, болалар учун мўлжалланган чолгуларни талаб даражасида тайёрлаб бериш имкониятларига эга. Айрим маҳоратли усталар эса мавжуд асбобларни янада такомиллаштириш, янги созлар яхшироқ қилиш билан ҳам астойдил ишгулланмоқдалар. Лекин, бугун биз учун муҳими — болалар музика ва санъат мактабларини зарур асбоб-ускуналар билан таъминлашдир. Бу борада халқ таълими вазирилик муваффақиятлари билан ҳамкорликда олиб бораётган ишимиз ўз самарасини беради, деган умиддаман.

Ўз ахборотимиз

ЮБИЛЕЙ ТАРАДДУДИ

Қадимий ва гузал Тошкент шаҳрининг 2200 йиллигига республикамиз мўйқалам усталари ҳам қизини тайёрларлик кўришмоқда.

— Кўхна шаҳримиз юбилейини нишонлаш юзасидан қабул қилинган ҳуқуқ қарори тасвирий санъат муаммолари билан шуғулланаётган ижод аҳлини ҳам илҳомлантириб юборди, — дейди Бадиий академия раиси Турсунали Қўзиёв. — Ҳозирнинг ўзида бу йўналишда дастлабки ижод намуналари юзага келди.

Режалаштирилган лойиҳалардан бири "Мохир расомлар асарлари Тошкентга" деб номланди. Ушбу туркумдан ўрин оладиган суратлар асосан Тошкентнинг

яқин ўтмиши ва бугунги ҳаётини акс эттирувчи картиналардан иборат бўлади. Кўзга кўринган мўйқалам усталари чизган янги полотнолар ҳам ўзига хос ҳузур ва бахш этиши турган гап. Бундан ташқари юбилей олдидан яна иккита кўргазма уюштирилди. Тасвирий санъат галереясида очилган бадиий экспозиция қўнғирларга бой бўлди. Энг яхши график асарлар эса "Менинг севимли шаҳрим" деган ижодий танловга саралаб олинди.

Ўтказилаётган яна бир танловга ҳозирнинг ўзида бир неча асар тақдим этилди. Шунинг ҳам айтиб ўтиш жоизки, юбилейга тайёрларлик жараёнида сайёр кўргазмалар ҳам ташкил этилади.

Акбар АЛИЕВ

Донишмандлар бола тарбиясини у тутилмасидан анча аввал бошлаш лозимлигини кўп бор таъкидлашган. Халқимизда эса "Кунг уюсида курганини қилади", деган нақл бор. Бола ёшлигидан одоб-ахлоққа ургатилса, чиройли сузларни эшитиб, гузал нарсаларни кўриб улайғи, яхши-ёмонни, чин ва ёлғонни фарқласа унинг ҳулқ-ахлоқи ҳам гузал бўлади. Хуллас, фарзанд тарбияси ота-онанинг биринчи галдаги масъулиятли вазифаси ҳисобланади.

ҚИММАТГА ТУШАДИГАН... ЭРКАЛИК

Турмуш, оила ҳаёти фақат лаззатли онлар, тўй-тантаналардангина иборат бўлмайди. Тўқинлик, хотир-жамликка эришиш учун йиллар давомида елиб-югуришга, ҳаракат қилишга тўғри келади. Афсуски, мана шу елиб-югуришлар, тирикчилик ташвишлари боис, айрим ҳолларда бола тарбияси кўздан қочади, ота-оналар фарзандлари қандай қилиб "қатта бўлиб қолганини" сезмай ҳам қоладилар. Уларнинг ахлоқ-одоби, қизиқишлари, руҳий ҳиссиётлари билан қизиқишга вақт топа олмайдилар. Кечгагина кўз ўнгиларида мўмин-қобил бўлиб юрган бола мактаб ёки маҳаллада бир иш-кал чиқарганидан кейингина афсуснадомат қиладилар.

айтган нарсасини олиб беришди ёки сўраган пулини қўлига тутқизишди. Бу пулларни кўчада нимага сарф этишини сўрашни унутдилар. Бир мөҳмондорчиликда таниш аёл билан болалари тўғрисида суҳбатлашиб қолдим. Фарзандларининг ўқиши ҳақида сўраганимда, ўғли биринчи, қизи эса тўртинчи синфни тамомлаётгани, ота-оналар ўқувчилар билан келишиб, 20 минг сўмдан пул йиғиб кафеда «битирув кечаси» ўтказишгаётганини айтиб қолди. Мактабни тамомлаётган ўқувчилар битирув кечаси ўтказишини билар эдим, бироқ бошланғич синфларда ҳам бундай аломат тадбир таомилга кирганидан беҳабар эканман. Яна кафеда денг! Тўғри, болажонларнинг хурсандчилигига, шоду хуррамлигига дунёда ҳеч нарса тенг келолмайди. Лекин бундай дабдабали хотамтойликни ҳали маънан шаклланиб улгурмаган бошланғич синф ўқувчилари қандай қабул қилишар экан? Уларнинг ҳаёлини ортқича нарсалар билан чалғитмаёلمизми?!

Давоми иккинчи бетада.

СОВРИН «ФЕРУЗ»ЧИЛАРДА

Кунг кеча Германиянинг Мюнхен шгадига бўлиб ўтган ARD — Халқаро музика ижрочилари танловига бир гуруҳ истеъдодли ёшларимиз "Умид" совринини қўлга киритиб қайтдилар. Мазкур нуфузли танловда Ўзбекистон давлат консерваторияси қошида ташкил этилган "Феруз" торли чолгулар квартети йиғинчилари ўз маҳоратларини тўла намоён эта олдилар. Танловга қатнашиш учун дунёнинг 120 дан ортик давлатларидан тақлифлар

тушган, ҳайъат кенгаши томонида танлов фақатгина ўн уч мамлакат вакилларигина саралаб олинганди. Талабга қўра, унда иштирок этиш учун қатнашчилар машҳур бастакорлар И.Гайден ва Х.Вольф асарларини маҳорат билан ижро этиб беришлари лозим эди. Ушбу талабни юқори даражада бажарган ҳамюртларимиз кўпсонли муҳлис-лар эътиборини қозондилар. Дилором Собитова (1-скрипка), Феруза Норматова (2-скрипка), Ойбек Ашурматов (альт) ва Ойбек Имомов (виолончелдан

БАЙРАМГА АЙЛАНГАН ИМТИҲОН

"Дийдор" театр-студияси тингловчилари янги мавсумни ўзларининг музикаий қобилиятларини имтиҳондан ўтказиш билан бошлашди. Мўъжазгина бу концерт дастури қайта таъмирланган театрининг янги сахнасида намоиш этилди. Утган асрнинг машҳур рус бадиий филларидаги халқ хотирасидан ўрин олган қўшиқларни тинглаб шунга амин бўлдики, воқал санъатининг сир-асорини ўргатаётган педагог Георгий Юрьевич Дмитриев қўшиқларни ҳар бир боланинг овоз имкониятларини ҳисобга олган ҳолда танлаган. Шу боис қўшиқ матнидаги ҳар бир сўзни ўзининг ўтказиб қўйлаётган болаларнинг қўшиқларида уларнинг ҳали оҳорини йўқотмаган туйғуси ҳам сезиб чиқади.

Хаммамиз Леонид Гайдайнинг "Шуриқининг саргузаштлари" филмининг мириқиб томоша қиламиз. Уша филмда бир абитуриент домлага ўзининг "башан"лигини "Имтиҳон — биз учун байрам" деб изоҳлайди. Биз қанотли сўзларга айланган бу иборани киносиз қабул қилолмаймиз. Лекин ҳақиқатан ҳам юракни сархуш этган ёш санъаткорларнинг чиқиши том маънода имтиҳонни байрамга айлантириб юборди. Ўзбекистон халқ артистлари Баҳодир Йўлдошев, Азиза Бегматова, театршунослар Владимир Островский, Қамариддин Ортиқовлар учун эндиликда хотираларни кўзгатуви соғингча айланган бу қўшиқлар ҳақиқий байрам тўқмаси бўлди. Хитой донишмандлари айтди: "Сен кимгадир балиқ тутиб бериб унинг қорнини тўйдирма, сен унга балиқ тутишни ўргат. Шунда у ҳеч ҳам оч қолмайди". Бинобарин, кўпқирралилик театр актёри маҳоратини фақат бойити.

Дилдор ҒОЗИЕВА

"АСАКАБАН":
ишонч,
унум,
даромад!

"ҒАЛЛАБАН":
сиздан ҳаракат,
биздан
баракат!

БИЛДИРИШ
2008 йил 17 октябр жума кунг соат 15⁰⁰ да Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг мажлис залига "Онажоним шеъринг", "Умид" тўғрақларининг навбатдаги кенгайтирилган йиғини бўлади.
Машгулот-мушоирага ёш шоирлар, носирлар, драматурглар ва барча қизиққанлар тақлиф этилади.
Манзил: Ўзбекистон кўчаси, 16⁰⁰-уй, 6-қават. Тел: 227-08-30

КЕНГАШЛИ ТҮЙ ТАРҚАМАС

Аҳолининг маданий дам олиши ва ҳордиқ чикаришида маданият ва истироҳат боғларининг алоҳида ўрни бор. Бундай боғлар дам олиш мавсумида миллионлаб юртдошларимиз, айниқса ёшлар билан гажув бўлади. Шунинг учун боғларни замон талаблари даражасида хиёзлаш мутасадди-ларнинг муҳим вазифасидир. Республикаси худудида жойлашган кўплаб дам олиш масканларида маъзур талаблар асосида аҳолининг яхши ҳордиқ чикариши учун шарт-шароитлар муҳайё қилинган. Лекин вилоят ва туманларда ҳам бу борадаги ишлар кўнгилдагидек, деб бўлмайдми. Баъзи маданият ва истироҳат боғларидаги ўйин қурilmалари ва аттракционлар эскириб қолган бўлса, баъзиларида оммавий-маданий тадбир ўтказишга ётарлиқа эътибор берилмайдми. Боғларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг нодавлат ташкилотлар билан ҳамкорликда иш юритишларига эришиш бугун шу йида мутасадди ташкилотлар олдидаги муҳим вазифалардандир.

Тошкент шаҳар Фафур Фулом номидаги маданият ва истироҳат боғи директори Баҳодир Султонов кенгаш раиси, республика халқ ижодиёти ва маданият ишлари бўлими раҳбари вази-фасини бажарувчи Уткир Тоҳиров раис ўринбосари, Мирзааммад Соҳидов котиб этиб сайландилар.

Маданият ва спорт ишлари вазирилик бошқарма бошлиғи Ҳ.Ташматов раислигида ўтган йилгида «Махалла» жамғармаси, Маданият ходимлари қасаба уюшмалари Марказий Кенгаши, «Олтин мерос» халқаро хайрия жамғармаси, «Камолот» ЕИХ Адлия вазирилик ва бошқа тегишли ташкилотлар раҳбарлари ҳамда мутасаддилари қатнашиб, фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашдилар.

Уз ахборотимизи

«Буюк китобхонлар пайдо бўлгандагина буюк адабиёт яратилган».

Борис ПАСТЕРНАК.

Яқинда дуппа-дуруст хикоя ва киссалар ёзиб юрган, энциклопедия ўзинча бозор иқтисодида мослашиб, саргузашт, детектив асарлар ёзишга ўтган бир ижодкор билан баҳслашиб қолдим. Мен унинг бир мухлиси эдим, ижодини кузатиб борардим. Узағариб қолганига хайрон бўлдим. Сабабини ўзиндан сўраб қўя қолдим.

— Ҳозир адабиётга муносабат ҳам, унинг моҳияти ҳам ўзгарди, — деди у саволимга жавобан. — Ҳозир харидорлар асар ёзиш керак. Яъни қизиқ воқеани янаям қизиқроқ ҳикоя қилиш керак. Менимча, ҳақиқий адабиёт шундай бўлади.

— Адабиётга муносабат ўзгарди деган гапингизда балки жон бордир, — дедим у билан баҳсга киришиб, — аммо адабиётнинг моҳияти ҳеч қачон ўзгармас керак. Унинг тошу тарзоси азалдан бир хил — ҳеч қачон ўзгармайди.

— Барибир сюжет қизиқ бўлмаса ҳозир ҳеч ким ўқймайдми.

— Янглишасиз. Абдулла Қаҳҳорнинг машҳур «Анор», «Ўғри» хикоялари сюжетда қизиқ воқеа йўқ, аммо уларни ҳали-ҳануз севиб ўқиймиз-ку. Ёзувчи кундалик ҳаётда учраб турадиган, оддий, арзимасдек туюладиган кичик воқеадан катта умумлашма, теран маъно чикарган, илмийроқ қилиб айтсак, бадий ҳақиқат яратган. Адабиёт тарихида бундай мисоллар оз эмас.

— Мен сизга бошқа мисол келтирай, — деди дўстим ҳам буш келмай, — «Уткан кунлар»ни қандай асар, деб ўйлaysиз? Менимча, у детектив-саргузашт асар! Ха-ҳа, ажабланиманг. Отабек билан қайнатасининг дор остидан кутулиб қолиши, Отабекнинг душманлари билан ёлғиз олишиб қолиб келиши — булар ҳаммаси детектив-ку!

— Уткан кунларда шунча саргузашт элементлари бор, аммо бу романнинг детектив асар деганга жон дўстим! — дедим куюниб. — Бу асар биринчи миллий, тарихий романимиз. Унга еттидан асар ҳали яратилгани йўқ...

у битта яхши ёзувчидан худди бўлди. Ҳўш, ким бунга айбдор? Афсуски, бу масалада ҳақамлик қилиш осон эмас... Каминга детектив, саргузашт асарлар юзаси бўлади, ҳақиқий адабиёт намунаси бўлмайди, деган фикрдан йироқман. Жюл Верн, Даниэл Дефо, Жюль Верн, Артур Конан-Дойл, Эдгар По, Агата Кристининг шундай асарлари жаҳон адабиётининг гўзал намуналари сифатида ўқилмоқда. Достоевскийнинг машҳур «Жиноят ва жазо»-си ҳам аслида детектив роман. Тоҳир Малик «Айтаётган» билан бу жанрнинг яхши намунасини яратди. Демак, гап жанрда эмас. Муаммо яна адабиётнинг ўша ўзақ масаласига тақалапти: гап нимани ёзишда эмас, ўша «нимани» қандай ёзишда! Бизнинг шоввоз «детектив»-ларимиз эса, назаримда жуда осон йўлдан болашмоқда. Бу жанрнинг ўз қониқчилиги борлигини ҳисобга олишмайпти. Худди кампир пайпоқ тўқигандек қисқа фурсатда саргузашт асарларни тўқиб ташлашмоқда. (Дўконларда битта муал-

уларга: «Диди, савияси паст томошабини китобхон учун ижод қиласизлар», шулар сафини кенгайтириясизлар» дегансиз, фикрингиз яна тош босмайди: «Бизни кўрналмайсиз!» дея даво қилишадми... Ҳа, халтурага қарши кураш ҳеч қачон осон бўлмаган! Аммо қачонгача муаммодан қўз юмиб, қўл сийтаймиз?! Шаҳар бедарвоза эмас-ку!...

Дўконларни айланми юрганмида яна бир ҳолат эътиборимни тортиди. Сотувчи қўпгина китоблар номи худди «Кепқолинг, иссиқ сомса!» дегандек харидорни ўзига чорлайдиган кўринишда. Қотиллик, турли жиноятлар номи билан аталган силлиқ безакли муқовада чикарилган китоблар чироили қилиб териб қўйилган. Баъзиларнинг номини ёзиб олгандим, муаллиф ҳикоялат бўлмасин деб тилга олмайман. Бироқ бошқа қизиқ тафсилот ҳаёлимга келди. Вилоятларга борганимда аввал пойтахтда ишлаган таркили ижодкор дўстим билан учрашиб қолдим. Ҳол-

АДАБИЁТ БОЗОРГА МОСПАШАДИ...МИ?

лифнинг беш-олтита шунча китоби қатор туриши оддий ҳол бўлиб қолди.) Чамаси, улар бозорга моллашган ўша ёзувчи айтганидек, қизиқ воқеани қизиқарли хикоя қилишини ўзи қифоя, деб ўйлашди. Дарвоқе, ўша қизиқ воқеани тўқиб чикариш ҳам осон эмас аслида. Уддаборлар бунга ҳам йўлини топишган. Ҳуқуқ-тартибот идорасидан бирор жиноят тарихини олишади-да, «қаҳрамон»лар исмини ўзгаришиб, тафсилотни ўзларича қизиқарли баён қилиб, детектив асар «яратишадми». Бунда воқеалар қаламқашнинг ижод қозониде қайта «пишиб», сараланмайди. Муаллифнинг китобхонга айтадиган тайинли гапи ҳам бўлмайди.

Муаммонинг ташвишли жиҳати шундаки, бозорга моллашиб баҳонасида юзаклик, савёлик санъатнинг бошқа турлари — кино, театр ва эстрадада ҳам кузатилмоқда. Бозорга моллашганларнинг танқидга муносабатида ҳам галати муштараклик бор: «Бизни мутахассис фикри қизиқтирмайди! Томошабинга, китобхонга ёкса бўлди! Биз улар учун ишлаймиз!»

— Мен сизга бошқа мисол келтирай, — деди дўстим ҳам буш келмай, — «Уткан кунлар»ни қандай асар, деб ўйлaysиз? Менимча, у детектив-саргузашт асар! Ха-ҳа, ажабланиманг. Отабек билан қайнатасининг дор остидан кутулиб қолиши, Отабекнинг душманлари билан ёлғиз олишиб қолиб келиши — булар ҳаммаси детектив-ку!

— Уткан кунларда шунча саргузашт элементлари бор, аммо бу романнинг детектив асар деганга жон дўстим! — дедим куюниб. — Бу асар биринчи миллий, тарихий романимиз. Унга еттидан асар ҳали яратилгани йўқ...

Бошланиши биринчи бетда.

Илгарилари ота-оналар мактабга фарзандларининг қандай билим олаётгани, ҳулқ-атвориға қизиқиб борган бўлсалар, эндиликда астойдил йиғилиб, кафеда ўтказиладиган «битирув кечаси» сценарийсини (Кимнинг қандай имконияти бор, кимнинг ота-онаси қаерда ишлайди, ким қанча ҳисса қўшади ва ҳоказоларни) муҳокама қилишларини бир тасаввур этиб кўринга. Энг ачинарлиси, ўқитувчилар бундай «кечалар» бола руҳияти ва ҳулқ-атвориға салбий таъсир этишини билар эдилар. Така бўлсин — сут берсин!

Раҳима опанинг таъкидлашича, оилаларнинг ҳар хил шароитда турмуш кечириси болалар психологиясини тортиб, уларнинг таълим олишиға ҳам турлича таъсир қўратади.

— Кимдир ўзига тўқ, кимдир зиёли, кимнингдир отаси оддий

Хар бир инсон, у ким бўлишидан қатъий назар, фарован яшашини орзу қилади. Кунни кеча Алишер Навоий номидаги санъат саройида тақдироти бўлиб ўтган, танкили ёзувчи Эркин Аъзам асари асосида суратға олинган «Жаннат қайдадир» филмининг қаҳрамони, жийдалидан чиққан олим Жўрақулнинг орзуси ҳам шу эди. Аммо ўтиш даври бир лаҳза ичида унинг бу орзуларини йўққа чикаради. Шундай бўлса-да унинг қалби поклиғича қолади. Айрим шогирдларидек янги даврга мослашиб, қифасини ўзгаришиб кетолмайди. Профессор замонал ўртасидаги тафовутни улардан-да кўпроқ англайди, лекин тунини ҳамманинг қўзи ўнгиде

ҚИММАТГА ТУШАДИГАН... ЭРКАЛИК

юзаға келтиради. Албатта, кўпчилик ота-оналар болам бундай ҳолға тушиб қолмасин, ўртоқларининг олдида изза бўлмасин, ўқимасин, дея қарз-хавола қилиб бўлса ҳам ўша пулни топиб берадилар. Аммо айни билим олиши керак бўлган даврда бола фикрини бундай даб-дабалар билан чалғитиш охи-роқибат яхшиликка олиб келмайди. Ҳали мустақил фикри тўла шак-

ўзгаришиб, ички эътирофини ошқора намойиш қилишни ўзига эп кўрмайди. «Онаин севини учун албатта, «Онаон, сизни севман!» деб бақириб шарт эмас-ку! Мен шундай қилолмамдм...», дейди. Ҳўзидек омадсиз олим дўстиға (актёр Хай-

ланмаган бошланғич синф ўқувчиси бундай «хотамтой»ликлар таъсирида «катта давралар»ға ўрганиб қолади, бора-бора характерида таъмагирилик, дабдабабозлик, ҳушомадғўйликка мойиллик пайдо бўлади.

Бола, табиийки, болагини қилади. Фалон нарсани олиб беринг, фалон жойға олиб беринг, бу кийимни киймайман, бошқасини кийман, дея хархаша қилиши ҳеч кимимиз учун янгилик эмас. Бундай эркаликларни тўғри тушуниш мумкин. Аммо бола мактабга боришини истамаса, китоб ўқимаса, тенгдошлари билан дўстлаша олмас, ўзидан кичикларға озор берса, ўқитувчиларини ҳурмат қилмас, булар энди асло инжилик эмас, нотўғри тарбиянинг илк мевалари!

Оила ва мактаб тарбиянинг бошланғич ўчоғи. Бу бўғинларда йўл қўйилган ҳар бир хато кейинчилик жуда қимматға тушади.

Нафиса ИСМАТУЛЛАЕВА

Шеврий лазза

ДОРИЛФУНУНИМ

Жаҳон ақли тикилгай лол сенинг нурили кўшинингга, Улубек йезлаган юлдуз чарақлаб чиқди бошинингга.

Гўё чарх ўтирар дунё топиб остоналардан жо, Борар дилташнарлар бено нурафшон тонгда қошинингга.

Юлиб дилгир ҳаётини, бериб бахту саботини, Танитдинг юртта отини, дедим лаббай сўрошинингга.

Қаро қуларда хун бўлдинг, кейин бир лаҳза тун бўлдинг, Улғу Дорилфунун бўлдинг, олиб ҳулқини бошинингга.

Кни ёшлар оқ қабутардек, дили муштоқ қабутардек, Учар чақоқ қабутардек, бўлиб интиқ қарошинингга.

Кувончим қанчалар чексиз, менинг устозларим тенгсиз, Юрибман қолдирай деб из, битиб исминини тошинингга.

Терар Ахтамқули мағрур сенинг гулзорларингдан дур, Мудом бахтинга яшнаб тур, қўшиб йилларини ёшинингга.

АХТАМҚУЛИ

Яни филм

Кино санъати учун энг қатта манба бу — ҳаётнинг ўзи. Ҳаёт ҳақиқати санъаткорона ифода этилса, ундаги кулгили ҳолатлар, баҳканиликлар ҳеч қандай муболагасиз ўз аксини топади. Бу ҳолат ўзларини замонанинг энг олд хонимлари ҳисобловчи асосатдаги аёллар Роза Ҳасановна ва унинг дугонаси Бўстоннинг муносабатларида ниҳоятда табиий ифода этилган. Бу «чао-бам-бино»ларнинг сўрашишларини кўриб энди мириқиб қуломқчи бўлганимда, худди машҳур «Ревизор» комедиясининг финалидагидек, кимдир қулогинг остида «Эй, бирдор сен кимнинг устидан қулясан» деб шивирла-гандек бўлади. Муқаддас Холиқова ижросидаги Бўстонни кўриб, «актёр режиссёр учун инструмент» деган гапда жон борлиғиға амин бўласан. Фақат бу соани Равил Ботировдек ўз ўрнида чала билиш лозим.

Хуллас, ўтмиш устидан ҳукми ўқишдан олдин, унда улғайган авлодининг қалбига қулоқ солиш, даррдош бўла билиш келажакнинг вазифаси. Ҳўйлашимча, узоқ танавфуздан сўнг устоз санъаткор Равил Ботиров айна шу асарға бежиз мувожазат этмаган. Ёзувчи дардини экран тилиға ўғиришда босиб ўтилган йўллар таърибаси режиссёрға ёрдам бергани аниқ. Бадий асар ҳақиқатини экранда сақлаб қолади сценарий муаллифи Шароф Шоҳбековнинг ҳам хизмати қатта.

Ўзбекистон халқ артистлари Убайдулла Омон, Азиза Бегматова, Фарход Абдуллаев, ёш актёр Дилбек Тўраев ва бошқалар киноасар муваффақиятиға ўз ҳиссаларини қўшишган. «Ўзбекино» буюртмасиға асосан «Инсон» студияси томонидан суратта олинган ушбу филм оператори Султон Мирзааммедов.

И. ҚўШАЕВА

«РЕГИСТОН»НИНГ ЮТУФИ

Ўзбек халқ музыкасини, Шарқ музыкасини чуқур тушуналликларни, юксак профессионал маҳоратларни учун «Регистон» ансамблини «Тошкентлик виртуозлар» деб атайдилар.

«Регистон» гуруҳи раҳбари — Ўзбекистон давлат консерваторияси «Шарқ музыкаси» факультети декани Зулхорбек Туропов. Унинг ўзи ҳам уд, дугор ва бас чулгуларини маҳорат билан чалади. Яқинда «Регистон» гуруҳи Латвия ва Литва давлатларида ижодий сафарда бўлди. Сафар Ўзбекистон хоржий мамлакатлар билан дўстлик ва маданият-маърифий алоқалар жамияти кенгаши, Ўзбекистоннинг Латвиядаги элчихонаси, «Нур» латвия-ўзбек маданий жамияти ҳамда Литвадаги «Ўзбек миллий маданий маркази» кўмагида амалга оширилди.

нас шаҳарларида, «Валда» саройида ҳамда Ригадаги «Неллия» галереясида миллий санъатимизни намойиш қилдик, — дейди З.Туропов. — Шу билан бирга, халқаро миллий марказлар «Rudennep» фестивалида ҳам қатнашдик. Латвияда ҳам, Литвада ҳам бизни ниҳоятда самимий кутиб олишди, музыка маданиятимиз, миллий чулгуларимиз борасида ҳаёжон билан яхши фикрлар билдиришди. Шу каби учрашув ва концертлар мунтазам бўлиб туриши зарурлигини барчамиз юракдан ҳис қилдик.

Ф.ФАХРУТДИНОВА Муаллиф олган сурат

Гўдақликдан она алласини, миллий қадриятларға йўрилган қуй-қўшиқларни тинглаб катта бўлган бола келажакда, албатта, Ватанга Фидойи, ўзлигини англаб биладиган инсон бўлиб улғайишиға шубҳа йўқ. Мустақиллик бизға ота-боболаримиздан мерос бўлган қадриятлардан, миллий санъатимиздан нафақат баҳраманд бўлиш, балки уларни тадқиқ қилиш, тарихини ўрганишдек имкониятини ҳам берди.

Бугунги кунда ана шу меросимизни ёшларға етказиш, миллий маданиятимизни улар онгига синдириш каби хайрли ишларни олиб бораётган жонқуяр ватандошларимиз талайгина. Ана шундайлардан бири Тошкент давлат маданият институту халқ бадий ижодиёти факультети декани, доцент Нозим Қосимовдир. У талабаларға таълим-тарбия бериш билан, фольклор музыка ижрочилиғи бўйича илмий изланишлар олиб бормоқда. «Талкин» нашриётида чоп этилган «Фольклор музыка ижрочилиғи» ўқув қўлланмаси домланинг анашу изланишлари самарасидир.

Қўлланма билан танишар эканмиз, ўзбек халқининг кўп йиллар давомида шаклланиб-сайқалланми келган фольк-

лор музыка ижрочилиғи, бунинг асосиде яралган бир қанча йўналишлар, уларнинг бугунги кундаги ривожланиш даражаси масалалари жиҳиди ва пухта таҳлил қилинганнинг тур-воҳи бўламлиқ. Табиий-ки, замоналар ўтгани сайин санъатда ҳам ўзига хос ўзгаришлар, эврилишлар юз беради. Ва қайсидир маънода ана шу санъатнинг туб илдизлари, бошланғич нуқталари бироз унутилган-дек бўлади. Бинобарин, бугунги миллий эстрада ёки бошқа замонавий ижрочилик турларининг бир уч, албатта, ўзбек халқ лапарлари, халқ қўшиқларига бориб тақалади. Шунинг учун ҳам бу каби тадқиқотлар ёшларимизға катта ёрдам беради деб ўйлаймиз.

Н.Қосимовнинг маъзур қўлланмаси фольклор ижрочилиғи жанрининг мустақил йўналишларидан бўлган бирга, фольклор музыка ижрочилиғи бўйича илмий изланишлар олиб бормоқда. «Талкин» нашриётида чоп этилган «Фольклор музыка ижрочилиғи» ўқув қўлланмаси домланинг анашу изланишлари самарасидир.

Қўлланма билан танишар эканмиз, ўзбек халқининг кўп йиллар давомида шаклланиб-сайқалланми келган фольк-

Шодмон ОТАБЕК

Муқаддас АСКАРОВА

Жаҳон адабиёти ҳазинаси

Хозирги вақтда ўзбек бадиий таржимачилигида жаҳон адабиёти намуналарини авсита тил орқали эмас, балки аслиятдан таржима қилиш эҳтиёжи кучайди...

Бу жуда ҳам шовён диққат ҳодиса. Худого шукр, истеъдодли ёшлар кўп. Бадиий адабиётни таржима қилиш салоҳиятига эга ёшларни излаб топиш...

тадқиқот ишларини олиб бормоқда. Айни пайтда шоир ижодидан айрим намуналарни бевосита инглиз тилидан ўзбек тилига муваффақиятли таржима қилмоқда...

Роберт БЁРНС (Шотландия)

Ишқим ҳароридан эрийди тоғлар

МУҲАББАТ ВА ҚАШШОҚЛИК

Бутун умр этса-да таъқиб, Ўт муҳаббат, қабих қашшоқлик, Ишқ яшайди қалбимда баққиб, Шукр, бу ҳам ярим подшоҳлик!

Нечун доим тақдир азал Муҳаббатга беради ҳалал? Нега ишқнинг тиканли йўли? Ох, нега ишқ бойлиқнинг кули?

Сохта обрў, бойлик ҳеч қачон Тўкс бахтни беролмас бутун. Афсус, баъзи соҳиб даврон Зарни қўяр ишқдан-да устун!

Гар йўқотсам ақлим гоҳида, Кўз олдимга келар кўзларнинг. Муҳрларан ёдим лаҳига «Эсингни йи!» деган сўзларинг.

Лекин, қандоқ эсимни йиғай, Ёнгинамда турсанг ҳамнафас? Айт-чи, қандоқ эсимни йиғай, Ниғонингдан уқиб турсам сас?

Қалбимда чин бўлса муҳаббат, Бахтли сезар ўзин камбағал. У бойларга қилмағай ҳасад, Ҳаваси ҳам келмас ҳеч маҳал!

Нечун доим тақдир азал, Муҳаббатга беради ҳалал.

Нега ишқнинг тиканли йўли, Ох, нега ишқ бойлиқнинг кули?

Бутун ерни зулмат қоплаган, Аммо ёруғ қалбларда хитоб. Қандаш тўла шароб ой бўлса, Бизга бир жом май эса — офтоб.

Ҳисобла, кел, бекача, Ҳой бекача, бекача! Майингни бер, берақол, Дилни сархуш этганча!

Бойлар учун ҳар кун байрам, Камбағалнинг кўкси тўла гам. Майни ичгач бўламиз шодон, Ўзимизча ҳаммамиз ҳоқон!

Ҳисобла, кел, бекача, Ҳой бекача, бекача! Майингни бер, берақол, Дилни сархуш этганча!

Қандаш менга муқаддас шашма, Қалб даридан этгуви фориг. Барча шодлик мен учун унда, У ҳаётим айлайди ёруғи..

Ҳисобла, кел, бекача, Ҳой бекача, бекача! Майингни бер, берақол, Дилни сархуш этганча!..

Ҳайр энди, гўзалим, Соғлинг-чун ичман.

Гарчи севгим ўт ҳали, Мен баридан кечаман.

Маъзур туттин, умримнинг Гуллар ҳали баҳори. Кимга тегсанг тегавер, Ўзингда ихтиёринг.

Дейсан турмуш, ташвишни Бошгинамга урмайман. Мен ҳам тентак эмасман, Сени кутиб турмайман.

Қариндошларинг сени Бойга бермоқ истайди. Тақдиринг ўйинчоқим, Роса қулгим қастайди.

Десалар-да камбағал, Кўлимдидар ўз эрким. Гуруримни ҳеч маҳал Топтай олмайдим ҳеч ким.

Тан сўхатлик — бойлигим, Меҳнатдир ифтихорим. Тогни талқон қилурман, Бор экан куч-мадорим.

Тўғри, баъзан чўққини Забт этаркан сорбургут, Қанотидан ҳорғинлик Сезса сақлайди сукут.

Ҳайр, ёрим, яхши қол, Бу ерлардан кетарман. Дарчангдан эҳтимол Бир бор қараб ўтарман...

Шароб бергил, бергил лим-лим май, Билур қадаҳларда сен бутун. Силур олди сўнгги бор ичай, Сарвиноним соғлиги учун!

Силкинад кема лангари Санагандай шамолнинг кучин. Кетмай туриб заминдан нари, Мен ичман, Мэри, сен учун!

Бизни қутар суровли онлар, Жангта чорлар ҳаллираб байроқ. Садо берар ҳарбий фармонлар, Найзалар ҳам саф тортар шу чоқ.

Мен кўрқмайман жану жалалдан, Ўткинчидир мен учун бари. Лек, қандаш айрилмай сендан, Ёлғизгинам, севглим Мэри!

Шом чоғи жавдарзорда Кун қорайтгач қошини, Учрашудан қайтди Женни Нам қилиб уст-бошини.

Майсадаги шабнамлар Титратди нав-ниҳолни. Кўрмаганда шўрлик қиз Умрида бундай ҳолни.

Жавдарзор аро диллар Талинса бир-бирига, Ё кўча кимни кимдир, Шерик бўлмагн сирига!

Нима бўпти оқшомда Тебранса жавдар боши, Ошиқлар бўсасдан Порласа ишқ кўши..

ҚИЗИЛ АТИРГУЛ

О, меннинг муҳаббатим, Қизил атиргул янгли! Сирли оҳанги қадим Наволару куй янгли!

Эй, чехраси нурафшон Ёр, сизга шайдоурман. Қуриб битса-да уммон, Ҳамиша пайдоурман.

Ишқим ҳароратидан Тоғлар эриб кетгуви. Сизга бўлган пок севгим Асрларга етгуви!

Алвидо, ёр, сирдошим, Алвидо, нозли дилдор. Қанча олис кетсам ҳам, Бир кун қайтурман тақдор!

Инглиз тилидан Бегойим ХОЛБЕКОВА таржималари

Ҳаёт ШОДМОН

КҲЗ ШАРАЙДИ КҲМУШ СОЧИНИ

Бегонага қиз бермас Бу элда азал-азал, Керак бўлса, тул бермас — Отиндан туш, ишинг ҳал!

Қўрғончани оралаб, От келади, қаранглар. Кимнинг уйин қоралаб Ёт келади, қаранглар...

БОЙБИЧА

Балад демай айвони, Эшик қоқар кайвони. Қиз бола дер қалдирғоч — Уйингизнинг меҳмони.

Чопоғон эмиш ули, Ҳам полвон эмиш ули. Мақтовни келтирди Амманнинг толди тили.

Қаторида нор экан, Менда кўнгли бор экан. Шартини айтсин депти, Барига тайёр экан.

Қоя тошда бир гунча, Ошиқ бўлган бил, қанча. Чўзган билан қўл етмас Қиз кўнгли тулмагунча.

Жигтам шундай бўлама, Дардини айтса ўлама. Бир кўриниш бермасдан Совчилари келама...

ХҲШ-ХҲШ МОМОМ

Хўш-хўш Момом, хўш Момом, Арқонлар бўш Момом. Оланг келолмайди, хўш... Боланг келолмайди, хўш...

Тус тур, Момом, тус тургин, Шпирт-шпирт урма думинги. Сут бермасанг, Энақон, Кўролмайман кунимди.

Хўш-хўш Момом, хўш Момом, Кўнгли мендек бўш Момом. Жиламайни диймано, Дардинг менга эш Момом.

Манглайн қашқаним, Фельлари бошқаним, Сендан мудлар бола жўк, Мендан мудлар бола кўп.

Тогда ўсар гулхайир, Сутқанингни қил ҳайир. Буғча қийин ийишинг — Бер боламнинг тийишинг!

Хўш-хўш Момом, хўш Момом, Кўнгли мендек бўш Момом. Қандай сени дим совай — Иккимизга бир Худой...

Машҳур адиб Жек Лондон «Қотиллар ташкилоти» номли романининг ўн икки ярим бобини ёзганидан кейин номалум сабабларга кўра, китоб устидаги ишни ташлаб қўйган ва умрининг охирига қадар уни қайта қўлга олмаган...

Унинг катта-катта маънодор кўзалари зайтун тусли чехрасига ярашган, баданининг териси ҳам ажабтовор майин, кўрғанда беихтиёр силангиз келадиган тим қора сочлари хурпайган. У аёлларнинг кўзига тез тушадиган эркаклар сирасидан бўлиб кўркамлигини ўзи ҳам яхши биларди...

Унинг катта-катта маънодор кўзалари зайтун тусли чехрасига ярашган, баданининг териси ҳам ажабтовор майин, кўрғанда беихтиёр силангиз келадиган тим қора сочлари хурпайган. У аёлларнинг кўзига тез тушадиган эркаклар сирасидан бўлиб кўркамлигини ўзи ҳам яхши биларди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

ЖЕК ЛОНДОН

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

Инглизча нутқи бадга урадиган даражада силлиқ, хозиргина айтган жўн ҳазилга қараганда, чамаси, ҳажвга мойиллик туйғуси ҳам унга бегона эди. Ҳазини жиддий, виқорли туйғуси ўқимшиликдан далолат берарди...

МАК-ДАФФИНИНГ БАҲОСИ

беш-юз минг долларга баҳоланади. — Уларнинг нархи бунчалик қимбат, деб ўйламагандим, — тўнгилади Хаусман.

— Шунинг учун уларни камдан-кам ҳолларда ўлдирмайди. Бундан ташқари, бизнинг ҳаражатларимизни ҳам унутманг. Йўлингиз ўзига қанча кетди. Кўп сонли агентларимиз ҳақини ҳаёти хавф остига қўйиб одам ўлдирди, деб ўйламанг. Агар сиз Мак-Даффининг ўлими учун ўн минг кўп, деб ҳисобласангиз, хўш, ўз ҳаётингизни қанча арзон баҳолаёсиз, деб сўрашга ижозат берасиз. Яна бир гап: сиз анархистларга диндамит ёки дўзах машинаси айнаи мунамо, аммо ўлар жуда хавфли-кў!

— Катт шов-шув келтириб чиқарадиган зўр томошага айланган широкер, — гап қўйди Хаусман. Қотиллар ташкилотининг раҳбари бош сермади.

— Ҳа, тушунаман. Мен бу ҳақида гапирарётганим йўқ. Бу қотилликнинг ҳаддан ташқари аҳмоқона ва кўпол, айтиш мумкинки, фавқулодда хавфли усулдир. Мисол учун, агар гуруҳингиз захардан фойдаланишга рухсат берсан, нарҳи ўн фоиз, миллик ишлатишга қўнмасиз йигирма беш фоиз камайтирардим.

— Йўқ, бу усуллар истисно қилинади! — хитоб қилди анархист. — Бунда мақсадга эриша олмайсиз. Биз одам ўлдирганда, бу воқеа ҳаммамизнинг эсиди қолиши лозим.

— Унда мен нарҳи пасайтира олмайдим. Сиз, ахир, америкаликсиз, шундай эмасми, мистер Хаусман?

— Ҳа, Америкада туғилганман, — Вой худойим! Унда қирол

— Сан-Хоседа, Мичиган штатида. — Шундай экан, Мак-Даффини ўзингиз ўлдириб қўл қолмай-сизми? Гуруҳингиз пулларини ҳам иқтисод қилардингиз?

— Анархистнинг рағбати ўчиб кетди: — Йўқ, йўқ, мистер Драгомилов. Мен... э... феъл-атворим унақа эмас, ўлдиролмайман, қон тўқомайман. Йўқ, бу менга тўри келмайди. Ҳатто чумолига ҳам озор беролмайман.

— Шунга қарамай жанговор гуруҳ азосисиз. — Ҳа, Чунки мен Толстойнинг ёвузликка қаршилик кўрсатмаслик ҳақидаги назариясига қўшила олмайдиман, бир юзмига шалпоқча туширсалар, иккинчисини тутиб беролмайман. Агар мени урсалар, жавоб зарбаси беришим зарур.

— Ҳаттоки ишончи вақил орқали бўлсам, — куруққина қилиб сўз қотди Драгомилов. — Ҳа, агар бошқа иложи бўлмаса, ишончи вақил орқали бўлсам, Мана, пулни олинг.

— Драгомилов пулни санар экан, Хаусман бу ишдан яна бир наф чиқармоқчи бўлди.

— Ун минг доллар қўлингизда. Уни олинг, бироқ бу пулни биродарларимиз ўз манфаатларидан кейиб йиққанини, уларга маъзур бадални йиғиш осон бўлмаганини ёдингизда тутинг. Сиз... хм... шу ҳисобга яна бир аблаҳи — инспектор Морганни ҳам киритолмайсизми?

— Драгомилов бошини сарак-сарак қилди.

— Йўқ, Гуруҳингиз биз йўл қўла оладиган энг катта чеғирмага эга бўлди.

— Бироқ, ахир... — сўхбатдоши яна фикрини такрорлашга уринди. — Биз Мак-Даффи иши юзасидан текшириш ўтказамиз, — унинг сўзини бўлди Драгомилов. — Агар унинг ўлими иккимизнинг ҳаётини оқламайди, деб топсак...

— Ун минг доллар мен билан бўлади унда? — сабри чидмай сўради Хаусман.

— Айтдим-ку. Маблағ, ҳаражатлар учун ўн фоизи чеғириб қолган ҳолда, ўзингизга қайтарилади. Драгомилов сўхбат аяқунланганини билдириб, ўрнидан турди ва кўнгирак тугмасини босиб, хизматкорни қақирди.

— Ҳа, Америкада туғилганман, — Вой худойим! Унда қирол

— Сан-Хоседа, Мичиган штатида. — Шундай экан, Мак-Даффини ўзингиз ўлдириб қўл қолмай-сизми? Гуруҳингиз пулларини ҳам иқтисод қилардингиз?

— Анархистнинг рағбати ўчиб кетди: — Йўқ, йўқ, мистер Драгомилов. Мен... э... феъл-атворим унақа эмас, ўлдиролмайман, қон тўқомайман. Йўқ, бу менга тўри келмайди. Ҳатто чумолига ҳам озор беролмайман.

— Шунга қарамай жанговор гуруҳ азосисиз. — Ҳа, Чунки мен Толстойнинг ёвузликка қаршилик кўрсатмаслик ҳақидаги назариясига қўшила олмайдиман, бир юзмига шалпоқча туширсалар, иккинчисини тутиб беролмайман. Агар мени урсалар, жавоб зарбаси беришим зарур.

— Ҳаттоки ишончи вақил орқали бўлсам, — куруққина қилиб сўз қотди Драгомилов. — Ҳа, агар бошқа иложи бўлмаса, ишончи вақил орқали бўлсам, Мана, пулни олинг.

Ўзбек миллий тасвирий санъатининг забардаст вакилларидан бири Раҳим Аҳмедовнинг сунгги йўлга кузатганимизда, қалб дарактининг қуркам, мустаҳкам ва ҳеч қачон завол топмайдигандай туюлган барги "чирт" этиб узилгандай бўлди.

Расом Раҳим Аҳмедовни ўзим учун олтинчи синфда ўқиб юрганнимда, "Гулистон" журнали зарварагада чоп этилган, майсалар устида ётиб китоб ўқиган атлас кўйлаки қиз — "Элмира портрети" боис кашф этганман. Билим юртига ўқишга киргач, устознинг ўйинқароқ, бироқ жуда иктидорли Хасан-Хусан ўғиллари билан бир гуруҳда ўқидик. Тасвирий санъат олий мактабига айнан Раҳим Аҳмедов ижодий устахонасига ўқишга кирдик. Жаҳон тасвирий санъати тарихини Элмира ва Ниғора Аҳмедовалардан ўргандик.

асарларида қаҳрамон ички дунёси, руҳияти аксини ҳам кўрамайсиз. У реалистик мактаб асосларини шарқона колорит билан моҳирона уйғунлаштириб, реалистик-импрессион-миллий асарлар яратишга киришди. Бу ҳолат расомнинг "Сурхондарёлик аёл", "Сув-

портретлари шулар жумласидандир. Аммо буларнинг ҳаммаси ўзбек тасвирий санъати тарихига мумтоз асарлар бўлиб муҳрланган "Ғазал оғушида", "Қўшиқ", "Тонг. Аналик" сингари полотноларга дебона эди, дейиш мумкин. Расомнинг "Тонг. Аналик" композициясига назар ташлар эканмиз, аввало, мусоффо тонг лойини акс эттиришда қўлланган зангор, нимяшил, нимқора ва оқши ранглarning ўзаро чексиз нюанслар билан уйғунлашишдан ҳайратланамиз. Нимёруғ, нимсо-

долзарб қурилишлардан, партиядор сadoқатдан улуғроқ саодат йўқлиги ҳақида қизил шиорлар тўхтовсиз қичқириб ётган бир пайларидан бирга турардим. Раҳим Аҳмедов билан Абдулҳақ Абдуллаевлар қўшни эдилар. Бир куни кеч соат ўнларда ишдан қайтаётган Раҳим Аҳмедов келдилар. У киши яхши гапларини ҳам биров дўқ, биров пўписа билан айтардилар. Менга қараб, "хужжатларингизни тез тайёрлаб, олдимга келинг, уй берамиз", деб чикиб кетдилар. Аммо зарур хужжатларни тайёрлаб олмамди. Кейин расомлар уюшмасининг IX съезида ўша пайтдаги республика раҳбариятига таништириб, жуда истеъдодли қиз, шу қизга ёрдам тариқасида бир уйини, ижодхонами берилса, яхши бўларди, дедилар. Афсуски, устозинг бу эътиборидан ҳам фойдалана олмадим.

Раҳим Аҳмедов каттиққўл, талабчан устоз эдилар. Институтнинг рангтаъсир бўлимига ўқишга кирган ҳар бир талаба у кишининг ижодий устахонасига тушишга ҳаракат қиларди. Бугунги кунда асарлари бемалол жаҳон микёсида намойиш этилаётган Владимир Бурмакин, Акмал Икромжонов, Собир Раҳметов, Акмал Нур, Жамол Усмонов, Файзулла Аҳмадалиев, Алишер Алиёқулловлар ҳам Раҳим Аҳмедовнинг шогирдларидир.

Раҳим ақанинг етмиши, саксон, саксон беш ёшларида яратган полотноларида ҳам йигирма ёшли йигитнинг ранг ҳис қилиш шиддати бор. Ҳар бир асарига ранглар ёрқинлиги, тозаллиги шу қадар баландки, уларга қараб ҳаётни севган, ҳар бир дақиқасини қадрлаган инсон юрагидаги ҳайратни ҳис қиламиз.

Раҳим Аҳмедовнинг рафиқаси, мусикашунос оlima Карима Аҳмедова расом ижодини чуқур тушуниб, баланд дидли, маданиятли, дилбар аёл эдилар. Уларнинг фарзандлари Ниғора ва Элмира Аҳмедовлар тасвирий санъат назарияси ҳамда тарихининг инжа билимдонлари, эътироф этилган олималардир. Барча улкан расомлар сингари Раҳим Аҳмедов умрининг сунгги дақиқаларигача матомубойқаб, қилқаллардан айрилмадилар. У кишининг бошланган, аммо тугатилмай қолган сунгги натюрморти санъатга бўлган меҳри, садоқати рамзи бўлиб қолди. Биз одатда, орамиздан кетган азиз инсонларни надомат билан сунгги йўлга кузатиб, дейимиз...

Гулнора РАҲМОН

ҚЎШИФИГА ХАМРОҲ ҲОФИЗ

Донишмандлардан бири "Дунё асли куй-қўшиқдан иборат, фақат биз уни тинглай билишимиз керак, деган экан. Кўшиқшунос эмасман, оддий тингловчиман, аммо бу гап замирида катта маъно мавжудлиги бор гап. Маромига етказиб қўйланган кўшиқ ҳамма замонларда ҳам инсонга ҳамдам-ҳамнафас бўлган, оғир-енгил кунларида наҳот йўлини кўрсатиб келган. Машҳур ҳофизлар ўз ижролари, юксак маҳоратлари билан элларни эзлашга, дилларни дилларга боғлашган. Фарғона канали қурилишида қатнашган бир кекса отахондан эшитганман: "Агар санъаткорлар хонши қилиб, раққосалар хиром айлаб, кўнгилларга завқ-шаҳк бағишлашганида, бундай улкан қурилишни қирқ беш кунда битириш амри маҳол эди".

Кўшиқда илоҳий сеҳр, қудрат бор, деганлари шу бўлса керак-да.

ўринларини топа олмаётганларининг сабаби шунда. Муҳиддин ҳофизнинг яна бир ютуғи шуки, у қайси кўшиқни қарда куйлаш кераклигини биларди. Шу боис, унинг кўшиқлари тингловчи учун руҳий озик бўла олади, деб бемалол айтиш мумкин.

Омадинг кетанда эй дўст, бир Худодан сўр мадад, Тош заминда сенга наф йўқ, сенга осмон фойдасиз. Қалби қар кўп, оху-воҳиш айтиб-айтиб йўғлама, Қалби қарга шамси-анвар, шаму-шамдон фойдасиз.

Катта маҳорат билан ижро этилган бундай кўшиқларда Муҳиддин ҳофизнинг ўзи яшайди. Унинг ижросидаги "Бу қайтар дунё", "Соҳибқирин қора райхон", "Умринг зиёда бўлсин", "Ораста бўлиш", "Топилмас", "Онажоним қошида", "Эй қоллари қалдириб", "Келдинг нима, келдинг нима..." сингари кўшиқлари тинглаганингизда кўнгил ёришади, эзгу туйғулар вужудингизни қамраб олади.

"Фарғона тонг отгунча"ни устоз Таваккал Қодиров маромига етказиб хонши қилган. Устоз ананаларини давом эттириб, Муҳиддин ҳам бу кўшиқни ижро этишга журъат қилди. Қўшиқдаги ҳар бир сатрнинг ижро тони, тембри, таъкиди, зарби, сеҳри, ўрни, вафизаси бор. Янглишиш мумкин эмас. Муҳиддин заҳматли меҳнати эвазига бунинг урдасидан чиқди. Бугунги кўшиқчилигимизда "Тановар" баландликлари, "Сеҳроҳ" кенгликлари, "Қора қўзим" сеҳрларини орзу қилиш анча мураккаб бўлиб қолганини назардан қочирмасак, Муҳиддиннинг оромбахш кўшиқлар билан таскин топаётганликлари айтиш ҳақиқатдир. Зеро, бугун Фарғонада, бутун Ўзбекистонда Жўраҳон ақани, Мамуржон ақани, Таваккал Қодировни, Муроджон Аҳмедовни соғинганлар кўп.

Бундай ютуқларга осонликча эришиб бўлмайди, албатта. Энг аввало устозларнинг ижод йўлини ўрганиш, давом эттириш керак. Тақдир қўлига бурлимай, янги хоншилар, усуллар топши зарур. Фақат шундагина тингловчи муҳаббатига сазовор бўлиш мумкин.

Кўшиқчиликда матн танлашнинг муҳимлигини айтдик. Яна шу фикрга қайтамиз. Муҳиддин бу борада ҳам шошма-шошарликка йўл қўймайди. Унинг ижросидаги ранг-баранг кўшиқларнинг муаллифлари — фарғоналик ижодкорлар Комил Жўра, Анвар Юнус, Ҳабибулло Сайид Фани, Мансур Ҳўжа, Аҳмад Мирсаид, Мансур Абдулло, Маҳмуд Раҳматулло ва бошқалар. Бас-таввалу куйлаётганини аниқ тасаввур қилиши керак. Богда, сайлгоҳда ёки бошқа бир майдонда куйлаётган бўлган тингловчиларга эътибор бериши, уларнинг шу ҳолатдаги маънавий эҳтиёжларини аниқлаши лозим. Баъзи номдор ижрочиларимизнинг йиллар давомида ҳам ижрочилик борасида ўз

Мўмин ҚАЮМ

АБАДИЯТГА ҚАДАМ

Яхшилар ёди

чи" асарларида ранглар тозаллиги сақланган ҳолда яхитлашди. Шунинг айтиш жоизки, Раҳим Аҳмедов ўзбек тасвирий санъатига табиатдан портрет жанрини олиб кирган расом ҳамдир. Раҳим Аҳмедов ижодининг бошланғичи урушдан кейинги оғир тикланиш йилларига тўғри келганига қарамай, унинг асарларида мотамсаролик, гам-қайғу тасвири эмас, ҳаётнинг ёрқин тарафлари — шодлик, бахтиёрлик тарафларини кўрамайсиз. Умуман, Раҳим Аҳмедов ижодида урушдан кейинги йилларда пайдо бўлган "ҳиддий рангтаъсирнинг (суровая живопись) оғир жигаранг, қора бўёқлари учрамайди". Расом ижодида шарқ зиёлиси образи ҳам катта ўрин тутди. Урол Тансиқбоев, Эдуард Калантаров, Винер, санъатшунос Шаҳноза Ганиева, халқ созандаси А.Умурзоқовалар

лар ҳам картина колоритини ниҳоятда неқбинлаштиради. Картина марказида гўдагини тиззасига олганча эмизайётган жувон — унинг кийфасида ёш қизалоқларга хос беғуборлик бор. Асар олдинги қисмида эса чойшабага ўранганча, мириқиб ухлаётган ўсмир(!). Фақат қол-қора сочларига қуриб турган бу гавадга қараб, унинг қора қош, қора кўз ўсмир эканлигини ҳис қиламиз.

Парда ортисда бу қадар аниқ образ яратиш расомнинг улкан маҳорати эмасми?!

Асар фониди эса ҳар қандай дилни энтиқтирадиган тоғ қишлоғининг осуда манзараси. Бу асар ўз вақтида аёлнинг елкалари очик ҳолда ишлангани туфайли турли эътирозларга ҳам сабаб бўлди. Аммо бу полотно томошабин қалбига қарама-қарши туйғулар уйғотмайди. Асар ниҳоятда поэтик рўйда яратилган бўлиб, мамлакатда коинотга парвоз қилишлару,

САРДОРНИНГ ҚЎҒИРҚОҚЛАР ОЛАМИ

Сардорани Жиззах вилоятида кўпчилик танийди ва ҳурмат қилади, десак муболага бўлмайди. Сабаби, истароши иссиқ, кўзлари ҳамшиша ишонч билан ёниб турадиган бу аёл вилоят кўғирчоқ театридаги фаолиятдан бўш вақт топди дегунча болалар ва ногиронлар уйлари, касалхоналарга шошилади. Узи яратган кўғирчоқлар билан болалар қалбига илиқлик ва одамларга ишонч уйғота олгани, юракларида муҳаббат пайдо қилгани учун ҳам уни "бизнинг меҳрибон энага" дея эъзозлайдилар. Унинг ўзи ҳам болаларни ниҳоятда севади, уларнинг санъатга муҳаббатларини мустаҳкамлаш йўлида изланишдан чарчамайди.

— Мен ҳаётимда ҳам, ишимда ҳам битта широг таянман. "Мен ва болалар, болалар ва театр", — дейди Сардора Мамараҳимова. — Театр мен

учун шундай масканки, у болаларни гўзаллик ва меҳр-муҳаббат оламига олиб киради, ҳаётни янада эъзозлашга ва қадрлашга ўргатади. Эсимни танибман, кўғирчоқлар олами билан яшайман. Улар билан дардлашаман. Болалардан кўғирчоқлар менинг содиқ дўстларим ва жону дилим бўлган. Шунинг учун ўрта мактабни тугатиб, ҳеч иккиланмай Жиззах санъат коллежининг "Кўғирчоқ театр актёри" бўлимига ўқишга кирдим. Ўқиш жараёнида бир ҳақиқатни билдимки, кўғирчоқлар шунчаки жонсиз буюм эмас экан. Уларга озгина меҳр берсанг тилга кириб, сенинг ички оламингни, тафаккурингни чуқурлаштирадир. Шу кўғирчоқлар билан дўстлашганим учун доимо меҳрибон онажоним Анароҳон ая, мактаб ва коллеж ўқитувчилари олдида таъзимдаман.

— "Бизнинг меҳрибон энага" номига сазовор бўлиш осон кечмагандир? — Очиги, болалар мени шундай аташларидан фахрланиб юрарман ва бу номи оқлашга ҳаракат қиламан. Театримиз тadbирлари ва спектакллари билан сўнг шаҳримизнинг "Ширин" ва "Эртак" ногирон болалар боғчалари ҳамда кар-соқов интернат тарбияланувчилари ҳузурда бўламан. Улар учун ўзим тайёрлаган махсус дастурларимдан лавҳалар намойиш этарман.

Айниқса тунги, кечки вақтларда — касал болаларнинг оғриқлари зўрайганда уларнинг ёнида бўлишга ҳаракат қиламан, дардларини кўғирчоқларим билан енгиллаштиришга интиларман. Гоҳида улар билан тунаб қоламан, эрталаб эса ўша ердан тўғри театрга, ишга бораман. Махсус тайёрлаган дастурларимни 1995 йили Америка Қўшма Штатларидаги ижодий сафар давомида ногирон болалар ҳузурда намойиш этишга муюссар бўлганман. Ногирон болалар ташкилоти раҳбарлари ўшандай жойларга тез-тез боришимга барча имкониятларни яратиб берганлар. Лекин, афсуски, олсиди кўп сафарда бўлолмайман. Театр иши, оила, уй-рўзгор, ўғил-қизларим тарбияси, ўзимизнинг бола-

лар бунга имконият бермайди. Энг асосийси, юртимиз, элимиз тинч бўлсин, болаларимиз дардга чалинишмасин.

Актриса Сардора Мамараҳимова-нинг ижодий фаолияти ҳақида Жиззах кўғирчоқ театрининг директори ва бадий раҳбари Камолхон Фарҳодов шундай дейди: "Сардора театримизда салкам йигирма йил меҳнат қилиб, нафақат ижодий жамоамиз раванкага, балки халқимизнинг энг қадимий кўғирчоқ театри ривожига қатна ҳисса қўшаётган санъаткорлардан бири. У тинимсиз меҳнатда, шогирдлари ва ҳамкасблари билан доим изланишда. Билмадим, шунча кўғирчоқлардан қанчалар топди? Лекин бир нарса яхши биларман, бизда ҳам, хоржида ҳам барча профессионал кўғирчоқ театрлари Сардорани ўхшаш ўз ишига содиқ, фидойи инсонлар қўлида. Мен театр санъатида бизнинг Сардорамизга ўхшаган қуюнчақ ва заҳматқар одамларни ҳам учратганман. Сардоранинг куч-ғайрати ҳеч сўнмасин, моҳир, ноёб қўллари ишдан толмасин, жажжи болалардан бахтига санъати янада яшайверсин".

Биз ҳам бундай тилакларга жондилмиш билан қўшиламиз. Ҳеч кам бўлманг, Сардора!

МАДАНИЙ ҲАЁТ

"Абдулла Қаҳҳор асарлари тилининг лугати" компютер ёрдамида тузилган дастлабки лугат бўлиб, у тилшунос ва информатика олимлари ҳамкорлигида яратилди. Муаллифларнинг лингвистик тадқиқотлари маъруз лугат учун бой материал бўлиб хизмат қилди.

Луғатта Абдулла Қаҳҳорнинг беш жиллик "Асарлар тўплами" асосий манба қилиб олинган. Бу китоб бир тилдан иккинчи тилга автоматик таржима қилиш дастурларини яратиш учун ҳам қўлланма бўлиб хизмат қилади.

Халқаро марка каталоглари нашрларидан бўлган Германиянинг "Мюлик" журнали навабдаги сониди Ўзбекистон почта маркаларига катта ўрин ажратилди. Мамлакатимизда ўтган йил ва шу йил бошида муомалага чиқарилган почта маркаларидан олтинчиси яқини журналда чоп этилди. Миллий меъморчилигимиз намуналари, маданий ёдгорликлар тасвирлари туширилган маркалар, буюк саркарда ва дилбар шоир Бобур, ёзувчи Абдулла Қаҳҳор, шоир Кудулду Мухаммадийга бағишланган маркалар журналларда қизиқиш уйғотди.

А.РАҲИМОВ, санъатшунос

Бадий академиянинг марказий кўргазмалар залида Ўзбекистон халқ расоми Тўра Қурёзов таваллудининг 70 йиллиги муносабати билан расом асарларининг янги кўргазмаси очилди.

Дастлабки ижодий шаклланиш даврини В.Савицкий билан ҳамкорликда Қорақалпоқ санъат музейи экспонатларини тўплаш, таъмирлашдан бошлаган расом машаққатли, лекин шарофли ижод йўлини босиб ўтди. Археологик экспедицияларда устози билан илмий сафарларда бўлди, тарихини, одамлар турмуш тарзини, психологиясини ўрганди. Ана шу таассуротларни ўз илашларидан ранглар, композицион топилмалар ва эркин чизгилар уйғунлигида намойиш этди.

ТАРИХ БИЛАН ТИЛАШИБ...

бу юрт халқи образини 80-йилларда қатор полотноларида жонлантirdи. Энг муҳими, юрт кезиб олган таассуротлари қайтарилмас образлар сифатида полотноларда акс этди. Жалолиддин Мангуберди образи шу зайдла вужудга келди. Бу образ устозидан изланганда ҳам расом тарихий тафсилотлар, у яшаган давр руҳига киришга интилади. Қурёзов яратган Жалолиддин Мангуберди кўзлари ёниб турган кийфода жонланди. Унинг бутун ички шижоати, қалб тўлкини ана шу кўзларда ифодаланиши топган.

Шуни айтиш керакки, бу тарихий образни яратишда Жалолиддин Мангубердига тааллуқи кўплаб асарларни, Хоразм шоҳлари тарихини мукамал ўрганиб чиққан. Т.Қурёзовнинг машаққатли изланишлари зоё кетгани йўқ. Расом яратган Мангуберди образи танлов ҳайъати томонидан голиб деб топди.

Расомнинг "Оловуддин мадрасаси", "Нажмиддин Кубро", "Оллоқулихон", "Огаҳий", "Тупроққалъа ўзга-

Абдували ЭГАМБЕРДИЕВ

Ниҳоят, дам олиш уйига йўланма берадиган бўлишди. Кузги ҳазонрез пайти сўлим оромгоҳда уч хафта мириқиб хордик чиқаришга не етсин. Мана бунга омад деса бўлади.

Эрталаб яхши кайфиятда поликлиникага бордим. Врачлар кўригидан ўтиб, сикатгоҳда ўзимни қандай тўтишим, нималарга эътибор беришим кераклиги тўғрисида тиббий тавсиянома ёздириб олишим керак экан.

Нонушта қилмаганим учун дастлаб қон топшириш хонасига кирдим. Ҳамшира қиз учинчи уринишда томиримга аранг тушди.

— Қонингиз қуюлиб кетибди, бунга бепарво бўлмаган, ҳамма бало шундан бошланади, — деди у менга ачингайдй бўлиб.

— Қон сувоқлигидан кўра қуюлгани яхши эмасми, дедим ўзимча "қони сувоқ" деган пичинг иборани эслаб.

— Э, содда экансиз-ку, — шарақлаб кудли ҳамшира, — унақа сувоқлик бошқа, бу бошқа. Даволашингиз керак. Қон қуюлса "давление" ошади, битта-

аримта томир ёрилиб кетса борми... Аъзойи баданим жимирлаб кетди. Нима дейишимни билмай туриб қолдим. Хайрият, ҳамширанинг ўзи мушкулми-ни осон қилди:

— Битта танишим чет элдан ноёб дори олиб келган. Қонни бир ҳафтада жойига келтириб қўяди. Қиммат демасангиз...

— Э, раҳмат-е, сингилжон, шундай демайсизми, — девордим худди бу фалокат дарддан кутулгандай. — Соғлиқ учун пулни аяйдиган одамлардан эмасман. Илтимос, ўша доридан менга ҳам топиб беринг.

Қон топшириш хонасидан курсанд бўлиб ташқарига чиқдим. Эндиги навабт "зубной"га. Қани кирайликчи, бу ерда нима гап экан.

олдим-да:

— Зарур бўлса даволатамиз-да, дедим. Бу гапим докторга ёқмади.

— Ие, нималар дечасиз, менга эмас, сизга зарур. Биринчидек идорада ишлар экансиз, тилла тиш қўйиб, бўлар бўлмагаси тиржаиб юрадиган замонлар ўтди. Одам деган ўзига ҳам сал қараш керак-ку.

— Нима маслаҳат берасиз? — илтижо билан сўрадим.

— Битта танишимиз тез-тез хорижга

чап қулогига қарадим. Нозик бармоқлари билан кўзимнинг устини, ён томонларини эзиб қўрди, ўзича "Тушунарли..." деди-ю ўрнидан турди.

Ташқари хонага чиқдик.

— Кўзингизни зудлик билан даволаш керак, — деди у кўзимга қараб. — Парда тушиш хавфи бор, олдини олмасак бўлмайди.

— Нима қилишим керак?

Доктор нима қилишим кераклигини содда қилиб тушунтириб берди. Битта танишим бор экан, врач бўлмасам ҳам, бўш вақтларимда дори-дармон билан шуғулланиб тураман. Бу ҳам бир тиркичилик-да.

Яқинда шу одам хорижга бориб келибди...

Омадини қарангки, ўпкани, қулоқ, бурун, томоқни тектириш керак, тери-таносил касалликлари аниқлайдиган врачларнинг ҳам доридармон билан шуғуллангани танишларимдан кейин, қўли билан ўтиришга ишора қилди-да гапиди давом этди:

— Ҳаво ўзгарди дегунча аъзойи баданим зирқираб оғрийдим, азизим. Сенда ҳам шундайми? Тиззанинг кўзиди оғриқ бор, ўтириб-турганимда азоб беради. Э, имчанган дорим қолмади. Ёшинг ўтгандан кейин, ҳар кунни бир муаммо чиқиб турар экан-да. Нима, ваҳх...

Сабр билан кутиб турдим. Ниҳоят доктор гўшаки ўрнига қўйди. Ҳужжатим билан танишган:

— Ҳўш, биродари азиз, бизга қандай шикоятлар бор? — деб сўради аста.

Нима дейишим керак? Елкам қотади, оёқларим қашба оғрийдим, тиззамни дурустроқ бука олмайман. Аммо,

Дунё — кенг...

УЛКАН УЙИНЧОҚ МИНОРА

Махшур Lego уйинчоқлари конструктори Австрия пойтахти Вена шаҳрида дунёдаги энг узун уйинчоқ минора ясади. Қурилишда иштирок этган юзлаб маҳаллий ёшлар иморатни 29,485 метрга тиклашга эришдилар, деб ёзади Die Presse сайти.

Оғирлиги бир тоннадан зиёдроқ, 150 қаватдан иборат махшур уйинчоқ-минорани қуриш ишлари уч кун давом этиб, унга 1,5 миллион данга Lego жижвалари сарфланди ва Гиннеснинг рекордлар китобига дунёдаги энг узун уйинчоқ иморат сифатида қайд этилди.

Эслатиб ўтамиз, аввалги рекорд икки йил олдин Lego конструкторининг Буюк Британияда 29,26 метри уйинчоқ иморатни тиклаганди. Ўрнатилган икки йилдан кейинги даврда Японияда бундан-да узун уйинчоқ-минора тиклаш ниятида.

Ахмад ОҒА

БИТТА ТАНИШИМ БОР...

Ишоним

бориб туради. Милкани даволайдиган дори олиб келган экан, мана, икки ҳафтада мустақамлаб олдим. Аммо сал қимматроқ...

У оғзини катта очиб, тишларини тишларига қарсиллатиб уриб кўрсатди.

— Майли, менга ҳам топиб беринг шу доридан, — дедим хурсанд бўлиб.

Доктор бир бўлак қозога ўша танишининг исмини, телефониини эзиб берди. Бироз хотиржам бўлиб ташқарига чиқдим.

Кўз доктори хушрўйига аёл экан, кўрсатган жойига бориб ўтирдим. Аввал чап кўзимни, сўнг ўнгини ёпиб, йиллар давомида тикилавериб, дегарли ёд бўлиб кетган харфларни ўқий бошладим. "Б", "Ш", "М"...

Энг кичикларини ҳам адашмай топдим. Доктор "Э, қойил-е, шу ёшингизда саккиз қаторни кўриш жуда яхши", деб мактаса керак деб турганидан, йўқ бўлмади, кутилмаганда:

— Қани, ичкарига кирайликчи, — деб қолди.

Ичкари хонага ўтдик. Аввалига дурбинга ўшаган қандайдир асбоб орқали бир-биримизга яхшилаб тикилдик. Кейин мен аёлнинг ишораси бўйича унинг

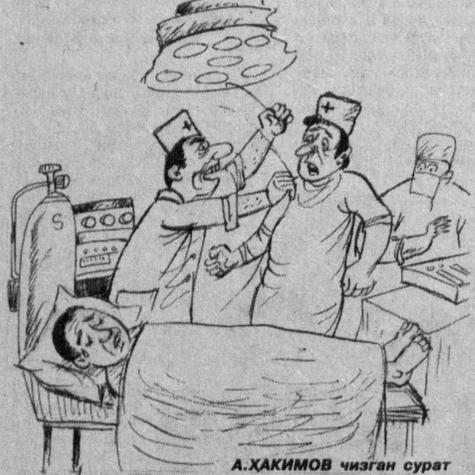
бориб келибди... Омадини қарангки, ўпкани, қулоқ, бурун, томоқни тектириш керак, тери-таносил касалликлари аниқлайдиган врачларнинг ҳам доридармон билан шуғуллангани танишларимдан кейин, қўли билан ўтиришга ишора қилди-да гапиди давом этди:

— Ҳаво ўзгарди дегунча аъзойи баданим зирқираб оғрийдим, азизим. Сенда ҳам шундайми? Тиззанинг кўзиди оғриқ бор, ўтириб-турганимда азоб беради. Э, имчанган дорим қолмади. Ёшинг ўтгандан кейин, ҳар кунни бир муаммо чиқиб турар экан-да. Нима, ваҳх...

Сабр билан кутиб турдим. Ниҳоят доктор гўшаки ўрнига қўйди. Ҳужжатим билан танишган:

— Ҳўш, биродари азиз, бизга қандай шикоятлар бор? — деб сўради аста.

Нима дейишим керак? Елкам қотади, оёқларим қашба оғрийдим, тиззамни дурустроқ бука олмайман. Аммо,

А.ҲАКИМОВ чизган сурат

Борис РИЧКОВ

ҚОРА КОСТЮМ

Сешанба куни ишга қора костюмда келдим.

— Иван Иванович! — табассум билан қарши олди мени гардеробчи Нюра хола. — Бугун жуда башанг кийинибсизми?

— Шунчаки, — хотиржам жавоб бердим мен.

— Салом, Иван Иванович, — мени тўхтади режалантириш бўлими ходими Фруктин. — Яса-ниб олибсиз, бирор янгилик борми дейман-да?

— Йўқ, ҳеч нарса бўлгани йўқ.

Ўзим ишлайдиган бўлимининг эшигига мени ўн тўрт киши саволга тутди. Ўн бешинчиси — ҳисобчи Никонов, кенгурудек сакраб келиб, эшикнинг олдида менга рўпара бўлди.

— Иван Иванович, ёш кувёллардай бўлиб кетибсиз, — деди у бўшашибгина.

Мен бир оз жим турдим ва секин дедим:

— Мени Семён Николаевич кенчи оқатта таклиф этди.

Бу гапдан ҳисобчи қай аҳволга тушганини билсангиз эди.

Иш столига ўтириб ёнчоларимни кийдим.

— Иван Иванович, — бирдан бўлим бошлиғимизнинг хушчақчақ овози жаранглади, — роса ясан-тусан қилибсиз-ку, биродар?!
Шаҳд билан жавоб бердим: — Бугун кечки овқатни Семён

Николаевич билан қиладиган бўлди.

— Ха, гап бу ёқда денг, — заҳраканда жимлайди бошлик. — Табриклайман...

Соат учларда раҳбаримиз йўқлаб қолди.

— Сизга нима бўлди, отагиним? Яхши эмас! Ҳаётингиздаги муҳим варақа тўғрисида бошқа одамлардан билишга тўғри келяпти. Ха, майли, ҳечдан кўра...

Раҳбар ўрнидан туриб столини айланма ўтди-да мени оталарча бағрига босди ва деди:

— Мухими, чўчиманг. Мен у киши бешинчиси — ҳисобчи Никонов, кенгурудек сакраб келиб, эшикнинг олдида менга рўпара бўлди.

— Иван Иванович, ёш кувёллардай бўлиб кетибсиз, — деди у бўшашибгина.

Мен бир оз жим турдим ва секин дедим:

— Мени Семён Николаевич кенчи оқатта таклиф этди.

Бу гапдан ҳисобчи қай аҳволга тушганини билсангиз эди.

Иш столига ўтириб ёнчоларимни кийдим.

— Иван Иванович, — бирдан бўлим бошлиғимизнинг хушчақчақ овози жаранглади, — роса ясан-тусан қилибсиз-ку, биродар?!
Шаҳд билан жавоб бердим: — Бугун кечки овқатни Семён

ХАЯТИРЧИНИНГ ДАСТУРХОНИ

Тандирда патири бор, ёғли-ёғли, Дастурхонда майизи бор, болли-болли. Ширчида пайдани бор, холли-холли, Йингилари от минади, ёғли-ёғли.

Валламида қайнаб ётар зар булоғи, Янгоқзорда лик-дик ўйнар шўх улоғи. Чўқмор топи алганиси чақмоқ чақар, Ота-дўстлар дуолари, юрта ёқар.

Чапак чалсанг тўрғайлари алла айтар, Каррақлари шакар бойлаб, болга қайтар, Бой бобоси қўйларини санаб тўймас, Меҳмон келса, битта қўқор ҳеч ҳам ўймас.

Жумакул КАРИМ

ИЖКИ ГАНИ ҚУШСА...

Бўл(ма)ган воқеа

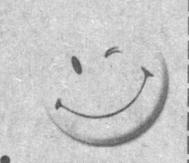
Тижорат тўнлашида ишлайдиган бир корхонага ҳисобчи керак бўлиб қолибди. Бу тўғрида газетада эълон чиққач, бир неча киши "Мана, биз бормиз-да", дея ҳужжатларини кўтариб, корхона раҳбарини олдиша келишибди.

Раҳбар улар билан сўхбат ўтказиб, ҳаммаларига бир хил сабола берибди: "Ҳўш, ҳисобчи бўлиб ишламоқчи бўлган мухтарам номзодлар, қани айпунларчи, шкинчи шкинча қўшса қанча бўлади?"

Кимдир тўрт дебди, кимдир беш, яна кимдир олти-етти дебди ҳамки, раҳбар "номўэри" дегандай бош чайқаб тура-берибди. Шунда бир четда мулоҳизага бўлиб ўтираён кўрилса, шунда ўридан туриб: "Хўрматли бошқик, бу саболага жавобни мен бераман, алмо уни бир ўзингиз эши-пишимиз керак", дебди.

Бошлик бошқаларга жавоб бериб, хонада иккаллари қолиша-ч, иккун аста бошлиқнинг олдиша келиб, унинг қулоғига шибрабди:

— Қанча қилиб берай, хўжайин?
Алқисса, шу иккун ишега қабул қилишибди.

СЕМИЗЛИК ПАНД БЕРДИ

Англиянинг Стаббингтон шаҳрида яшовчи оила таътилга отланди. Лекин эр-хотиннинг оғирлиги туфайли самолёт ҳавога кўтарила олмади, деб ёзади The Daily Mail нашри.

Ла-Манш бўғозига йўл олган Жен Куп ва унинг турмуш ўртоғи Алан самолётнинг орқа ўриндиғига ёнма-ён ўтиришди. Орадан бироз вақт ўтиб, стюардесса Жен ва Аланга тавозе билан улар учоқнинг орқа борти учун ҳаддан ташқари оғирлик(икковининг оғирлиги 241 килограмм) қилаётганини ва самолёт бу аҳволда учи олмастлигини, иложи бўлса улардан бери олд тарафга этиб ўтириши маълумлигини ўқтирди. Шундан сўнг 127 килограммли Алан уқоқдаги мувозанатни сақлаш учун ол-да ўтиб ўтиришга рози бўлди.

Семизлигимиз ҳатто самолётга ҳам таъсир қиладиган даражадалигини билмас эканмиз, — дейди Жен газетга берган интервьюсида. — Ушан-да ўзимдан уялиб кетдим. Иза бўлган-нимдан йўловчилар кўзига ҳам тик қарашга ботина олмадим.

Уйга қайтган, оила кенчи оқватдан воз кечди. Сувада сузиш спортига қан-дай бошлаган Жен турмуш ўртоғини ҳам шунга даъват этди. Орадан кўп ўтмай, аёл 42, эркек эса 38 килога озишга эришибди.

Семизлик нақадар ёқимсизлигини, айниқса, ҳозир жуда яхши ҳис қилиб турибман. Мухими, энди мен турмуш ўртоғим билан бирга самолёт-нинг хоҳлаган қисмида ёнма-ён ўти-риб, узоқ-узоқларга бемалол сафар қилишимиз мумкин, — дейди Алан.

"СОТКА" БЎЛМАСА...

Дўстинг йўқлаб келмайди, Кўрса бир сўз демайди. Сўра — сабаб нимаиди? Қўлда "сотка" нг бўлмаса.

Шу матоҳ дерлар зарур, Бу эмиш ҳатто гурур. Қўлар "сан-ман"га борур, Қўлда "сотка" нг бўлмаса.

Обрўмиш эҳ, бу "булбул", Ўзинг бўлсанг-да думбул. Ночор ўз устиндан кул — Қўлда "сотка" нг бўлмаса.

Бу сўзларим чин, инон, Замонга мос бўл, инсон. Ҳеч ким сенга босмас ён — Қўлда "сотка" нг бўлмаса!

Баҳром ТОЖИЕВ

Чойхона хикматлари

ОШИРИАГАН ЁЛҒОН
Гаразли ёлғон анги қорилган хамирга ўхшай-ди: ҳаш-паш дегунча кўпийди, тоғорандан ошиб чиққан ва... оширилаган ёлғонга айланади.

ИЛТИФОТ
Кутилмаган илтифот-нинг учта хавфи лан-жаси бор: оғзини мой-лабди, кўзин бойлайди, кўнглини аойлайди.

ЗАЪАА

Телевидениеда дўртчи қизлар ансамбли ташкил этилиб, унга Ўзбекистон халқ артисти Ганижон Тоштомаров раҳбар этиб тайинланади. Репетиция чоғи қизлар ўзларининг дўторлариди кўй ижро этишади. Улар ижросидаги даст-лабки концерт намуналари эфирга уза-тилади. Шунда телевидение раҳбарла-ри қизлар қалаётган дўторлар бир хил-да бўлиши лозимлиги айтишади.

Ганижон ака бу тўғрида кўп жойлар-га мурожаат этади, аммо бир наф чиқ-майди. Фахсалари пир бўлиб турган-нида бошлиқлардан бири у кишини хузурига қақриб, шундай дейди:

— Масала ҳал бўлди. Оқтепадаги фаб-риканинг директори билан гаплашдим. Моҳир устлар тут дарахтидан қизларга бир хилда дўтор ясаб берадиган бўлиш-ди.

Эрта-индин дўтор олиш умидида юр-ган Ганижон ака дарҳол сўрайди:

— Ваъда беришгани яхши бўлибди, аммо ўша дўтор ясалагидан тўт кўчати-ни қачон экишаркин?..

ТўРТ КИШИ КўТАРАДИ...

Қирқ йилдан бери улфатчилик қиладиган Қосим аския, қора Абдураҳмон, Нажим салмоқи, Мухтор ака, Шоқосим ва Шоолим акалар иштирок этадиган,

ИЖОА НАМУНАСИ

Драматург Санжарали Имомов билан унинг қариндошлариникида бўлаётган тўйда учрашиб қолдик. Салом-алиқдан сўнг, ундан сўрадим:

— Ижодлар қалай биродар, қалам юриб турибдими?

— Юриб турибди, — деди у вақтичог-лик билан, — яқинда иккита асарим юза-га чиқди.

— Бир ўқисак бўларкан, — дедим хур-санд бўлиб.

— Ҳозир ўқийсиз, — у шундай деди-да, уйга кириб, бир-бирига икки томчи сувдек ўхшаш Ҳасан ва Хусанларни кўта-риб чиқди.

— Танишинг домла, менинг янги асарларим...

Убайдулла АБДУЛЛАЕВ

Ўзбекистон Ҳузурчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси

Захриддин МУҲИДДИНОВнинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва дўст-биродарларига чукур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Ҳузурчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси **Ҳабибулло Турсунматовга** турмуш ўртоғи

ЗИЁДА аянинг вафоти муносабати билан чукур ҳамдардлик изҳор этади.

2-Тошкент юридик коллежи томо-нидан 2006 йилда Шаҳноза Сулрозова номига берилган №1/13-63 рақамли ўқувчилик гувоҳнома йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

НОШИР: «ШАРҚ» НАШИРЎТ-МАТБАА АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ
ҲОМИИ: «МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ» АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ

Бош муҳаррир Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ

Маънавийлик ва маданият тарғибига ва муаллифларга қайтариладиган. Муаллифлар фикри таҳририят қўлдан назаридан ўтказилмаган.

Навбатчи — Носиржон ЖўРАЕВ
Саҳифаловчи — Жамшид МАТЎКУБОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилди — 21.20.

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0283-рақам билан рўйхатга олинган. А — 4052. Буғуртма Г — 948. Ҳажми — 5 босма табоқ. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 2 3 4 5 6 7 8

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН

Ўзбекистон adabiyoti va san'ati

Манъилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93
Электрон манъилимиз: uzasziyoti@list.ru

Таърих ва адабиётшунослик бўлими: 236-56-50
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 236-58-55

Санаат бўлими: 236-56-48
Назм ва наср бўлими: 233-49-93